
Soysaldı, A. (2020). Gonen İğne Oyaları ve Oya Pazarı. *Folklor Akademi Dergisi*. Cilt:3, Sayı: 4, 159 – 172.

Makale Bilgisi / Article Info

Geliş / Recieved: 15.11.2020

Kabul / Accepted: 19.11.2020

Araştırma Makalesi / Research Article

GÖNEN İĞNE OYALARI VE OYA PAZARI

Aysen SOYSALDI*

Öz

Oya örme teknikli, süs veya süsleme objesidir. İğne oyaları ise ince ve zarif görüntüye sahip olmanın yanında, üçüncü boyuta sahip plastik sanat boyutuna ulaşan örneklerle sahiptir. Türk hayat tarzında, annelerin kızı için hazırladığı sandık çeyizi evlenme geleneğinin önemli bir kısmıdır. İğne oyası maharet gerektiren bir beceri olduğu için hazırlanan çeyiz işlerinde de önemli yer tutar.

Balıkesir Gönenli kadınlar ördükleri oyaları her salı günü kurulan oya pazarında satar. Bu pazarın en değerli ve en çok satılan ürünleri de iğne oyasıdır. Oya festivali de yapılan ilçede bir dönem de iğne oyaları yarışmaları düzenlenmiştir. 20. yüzyılda ilçede üretilen ipek iplikle örülen oyalarda günümüzde sentetik iplik kullanılmaktadır. İğne oyaları ile giyim aksesuarları ve ev tekstili ürünleri üretilmektedir. Yörede tarımın yanında önemli geçim kaynağı olan kaplıca turizmi, iğne oyacılığı için de pazarlama imkânı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler; Örgü, Oya, İğne Oyası, Gönen, Oya Pazarı.

* Prof. Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, Tekstil Tasarımı Bölümü Öğretim Üyesi. Geleneksel Türk Sanatları Bölüm Başkanı, aysen.soysaldi@hbv.edu.tr, ORCID: 0000-0002-0477-3612

GÖNEN NEEDLE LACES AND OYA BAZAR

Abstract

Oya is an ornament or ornamental object with knitting technique. Needlework oyas has not only a fine and elegant appearance, but also examples of plastic art in the third dimension. In the Turkish lifestyle, the chest dowry prepared by mothers for their daughter is an important part of the marriage tradition. Needlework is requires mastership, it has an important place in dowry work.

Women from Balıkesir Gönen sell their needlework at the lace bazaar every Tuesday. The most valuable and best-selling products of this market are needlework oya. Needlework oya competitions were held for a period in that town where oya festival is also held. At the beginning of the 20th century silk threads produced in the town, are used synthetic thread in needlework today. Clothing accessories and home textile products are produced with needle lace. In addition to agriculture, spa tourism, which is an important source of income in the region, also offers marketing opportunities for needlework oya.

Keywords; Kinitting, Oya, Needlework, Gönen, Oya Bazar.

1. Giriş

El sanatları kültürün devamlılığını sağlayan, geçmişin izleriyle bu günün değerlerini birleştiren ve yarına ulaştıran zanaat ürünleridir. 21.yüzyılın başında Türk toplumu geleneklerine bağlı hayat tarzını sürdürmekte ve bunun gereklerinden biri olan çeyiz geleneğini de devam ettirmektedir. Türk halk kültüründe kız çeyizi önemli bir yer tutmaktadır. Çeyiz serme âdeti ile sandıkta yer alan bütün işleme, oya, dantel vs. sergilenerek kız ve annenin marifeti davetli, konuk ve komşu kadınlara gösterilmektedir.

Derleme sözlüğünde (TDK, 1977) Oya birçok anlamda kullanılmış; oyalanma, geçce, arta, geride kalan anlamlarının yanında bugünkü anlamını çağrıştıran anlamları da vardır. Oya; 2. Emeğe değmeyen iş anlamıyla, Çanakkale ve Kırklareli’de, oya; 4. Küçük mendil anlamında Gaziantep’te, uya; 1. Oya olarak Rize ağzında tespit edilmiştir. Oyu; halı ve seccade üzerindeki işleme anlamı verilerek, Konya çevresinde tespit edilmiş terimlerdir. Halı ve seccade üzerindeki “oyu” işleme, aynı zamanda süsleme, süs yani motif demektir. Ayrıca Divanü Lügat-ıt Türk’ de “oy at; yağız at” olarak geçmektedir (Çeviri: Atalay, 1992: 49). Derleme Sözlüğü’nde Yağız kelimesinin bir anlamı “güzel” Karaman-Ermenek’te tespit edilmiştir (1982: cilt:12).

Çankırı köylerinde yapılan araştırmada motif topluluklarına “oy”, “top” gibi isimler verildiği tespit edilmiştir. Zemini 3’e ayrılan bir grup kilimdeki aynı motif, farklı renkli kare düzenlemelerin ortasında “oy” adı verilen büyük bir baklava motifinin yer aldığı anlatılmıştır (Ortaç, 2010: 143-146). Bu kilimlerdeki oy ile Konya’daki oyu aynı kelimedir. Oy-oyu kelimeleri oya terimindeki süs/nakış-nağış/yağış batı dilindeki motif anlamındadır.

“Oy, oya, uya, oyu” kelimeleri aynı kökten gelen, ağız farkı olan sözlerdir ve dolayısıyla oya Türkçe bir kelimedir.

Oya yabancı dillerde tam karşılığı olmayan maddi kültür ürünüdür. Türk dilinde bir kıza güzelliğin ve zarafetin simgesi olarak “Oya” adı verilir veya güzelliğin ifadesi için “oya gibi” benzetmesi yapılır. Avrupa dillerinde lace adı verilen dantel örgüler, iki boyutlu yüzey oluşturan tığ, şiş ve iğne ile

yapılan düğümsüz ilmekli örgülerdir. Dolayısıyla “lace” terimi “oya”nın değil “dantel”in karşılığıdır. İğne oyası ise düğümlü ilmekle, ince sık örme tekniği ile tek başına takı veya aksesuar olan ve giyimi ve eşyayı süsleyen bir zanaatın sanata dönüşen örnekleriyle dantelden çok ileridir.

Fotoğraf 1. Taç oyası, Bolu-Göynük, Özel koleksiyon (Soysaldı Arşivi).

Türk iğne oyaları iki ve üç boyutlu stilize motifleriyle dünyada eşsiz bir zarafete sahiptir. Üç boyutlu oyalarda Türk kadınlarının ince zevkinin tezahürü olarak tabiattaki çiçeklerin envai çeşidinin adeta kopyasıdır. Bu oyalarda çift iğne de denilen sık düğüm örgülü, dalı, yaprağı, çiçeği, tomurcuğu hatta meyvesi olan iğne oyalarıdır. Genellikle ipek üretimi yapılan yörelerde ipek iplikle örülüp, örgü içinde yürütülen at kılı ile üç boyutlu şekillendirilip, plastik değer kazandırılır. İğne oyası örnekleri çevre, mevlit-namaz başörtülerini, ipek şifonla yapılan bebek yüz örtüsü kenarlarını, para, saat veya mühür keselerini, sözü kesilen kızların ipekli söz mendili kenarlarını veya Yörük kadınının göynek yakasını süslemekte ve Türkiye'nin hemen her ilinde bulunmaktadır.

Fotoğraf 2. Oyaly para kesesi, kadın göynek yakalığı ve yazma oyası, Burdur Müzesi (Soysaldı 2013).

İğne oyaları sandık çeyizinin en zarif ve sanatlı işleri olmakla birlikte damat ailesine verilen hediyelerin en değerlileridir. İğne oyaları teknik ve kullanım alanı bakımından iki grupta ele alınabilir. Birinci grup iğne oyaları üç boyutlu, tabiatı kopya eden, ince, katmerli ve çok renkli detaylardan meydana gelmektedir. Oyalar Batı Anadolu giyim-kuşam kültürünün vazgeçilmez ve en belirgin unsurudur. Gelin tacı ve kadın fes oyaları¹, göynek yakalığı², Zeybek/efe başlığı ve yazma oyaları süsleme ve süslenme elemanı olarak kullanan kişinin statüsünü ve medeni halini ifade eden sembolik anlamlar taşıyan birer takıdır. El sanatlarının ve Türk etnografyasının zirve yapan üstün örnekleri olan bu oyalar birçok müze ve özel koleksiyonlarda yer almaktadır (Fotoğraf 1, 2).

İkinci grup iğne oyaları ise iki boyutludur. Bu oyalar dantel gibi yüzey oluşturmakta veya yüzey süslemektedir. Ev tekstili olan masa, sehpa ve dolap örtüleri tamamen oyadan meydana gelmekte, yatak takımları ve bazı örtülerin

¹ Ankara Nallıhan, Bolu Göynük ilçelerinde tarafımızca tespit edilen gelin tacı oyaları genellikle yapraklı, çiçekli ve tomurcuklu gül dalı şeklindedir. 20.yüzyıl sonuna kadar yapılmaya ve kullanılmaya devam etmiştir. Gelin başı süslemede kullanılmıştır. Evlenen kadın bu taç oyasını fesinin üzerine dikerek yeni gelirken ve daha sonra da önemli zamanlarda kullanmaya devam ettiği Göynük'deki aile fotoğraflarından anlaşılmaktadır.

² Akdeniz ve Batı Anadolu'da çeyizde gelin ve damat için yakası açılmamış göynek dikilmiş olarak hazırlanır. Göyneklerin kol uçlarına ince iğne oyası ile kenar temizleme yapılır. Özellikle gelin göyneklerinin yakası dualarla evleneceği zaman gelin kıyafeti için açılır ve yine ince oya ile temizlenir. Bu yeterli bir süsleme değildir, ek olarak gelin olurken, evlendikten sonra da lohusalık, düğün, bayram ve yabancı giyimde üçeteker içine takılan işlemeli ve oyaly yakalık/bağırıklar hazırlanır. Yakalıkların yaka açıklığı kenarları 4-5 cm. genişlikte işleme ve iğne oyaları ile süslenir. Burdur'da fotoğraf 2.de olduğu gibi iki sıra oyaly yakalıklar tespit edilmiştir.

ara ve kenar süsleme elemanı olarak inanılmaz büyüklükte ve incelikte eserler üretilmektedir. Bu ürünlerin yanında hanımların başlarını süsleyen mevlit ve namaz örtülerinin kenarlarında vazgeçilmez süsleme unsurudur. İki boyutlu Türk oyalalarının ilmekleri düğümlüdür. Oyaların desenleri bu düğümlerle biçimlendirilir. Böylece meydana getirilen oya yüzeylerde kolasız net görüntü ve kolay kullanım sağlanır.

2. Balıkesir-Gönen’de İğne Oyacılığı ve İpekçilik

Yörede sandık çeyizi içinde en önemli kısmı oyali ürünler oluşturur. Bunlar yatak takımından masa örtüsüne dekoratif ev tekstilinin yanında yazmadan mevlit örtüsüne kadın giyim ve süslenmesinde kullanılır. Kadınlar ve genç kızlar oya örmeyi annelerinden öğrenerek durmaksızın üretim yapmaktadır. Böylece kadınlar aile bütçesine katkı sağlamakta ve kocasından bağımsız bir gelir ve harcama kaynağı oluşturabilmektedir.

Gönen Türkiye’de iğne oyacılığı ile hatırlanan birkaç merkezden biridir. İlçe bölgenin kaplıca merkezi olduğundan sağlık turizmi de yapılmaktadır. Kaplıca için gelenler yöreye has hediyelik eşya olarak mutlaka iğne oyası almaktadır. Gönen pazarının bir bölümü oya pazarı olarak, kadınların ürettiği oyaları aracısız tüketiciye satabildiği yerdir (Fotoğraf 4, 5,6).

Yörede her hafta salı günü sabah erkenden kurulan, dualarla açılan ve öğleyin dağılan oya pazarında satılan ürünlerin çoğunluğu iğne oyasıdır. Kadınlar oya yaparak kocalarının eline bakmadan harçlıklarını kazandıklarını, hatta bazen kocalarına harçlık verdiklerini de dile getiren olmuştur. Gönen de oya ile ilgili maniler de düzülmüştür;

Boynumdaki altını

Zincir ile takarım

Yârin yavu diyorlar

Oya yapar bakarım.

Oya Pazarı’nın nasıl oluştuğunu, ortaya çıktığını kimse bilmiyor. Rivayet şöyle: 1960’lı yıllarda roman kadınları evlerden topladıkları oyaları salı günleri açılan

Gönen Pazarı’nda satmaya başlamışlar. Kaplıcalara gelenlerde bu oyalara müşteri olmuş. İş büyüyünce, Gönenli hanımlar yaptıkları işleri

roman bohçacılar vermeyip pazarda kendileri satmaya başlamışlar. Önceleri korka korka pazara çıkan kadınlar, daha sonraları korkularını yenip pazara el koymuşlar (Milliyet 2004).

“Gönen ilçesinin en önemli ve tek pazarı olma özelliğine sahip olan bu pazar, çevre köy ve ilçelerde yaşayan halk tarafından oldukça talep görmektedir. Bu nedenle pazarın etki sahası oldukça geniştir. Kendine ayrılmış, özel, üstü kapalı ve ürünlerin belli bir düzende sergilendiği Gönen Oya Pazarı’nda ortalama 250-300 tezgâh bulunmaktadır.” “Oya pazarı hakkında daha önceden bilgi sahibi olanlar, pazara erken saatte gelmeyi ve böylece en güzel oyaları seçilmeden satın almayı hedeflerler. Oya pazarının alıcıları ise daha çok çevre il ve ilçelerden, özellikle İstanbul’dan gelen, kadınlar ve toptancılar oluşturmaktadır. Yazın, turizm Şirketlerinin turları ile pazara gelenlerin çoğunun da yerli ve yabancı kadın turist alıcılar olduğu tespit edilmiştir.” (Sarıtaş, 2016: 3).

Oyaların fiyatını zorluk derecesi ve düğüm sıklığının etkilediği, pahalı olan örneklerin başında çarkıfelek, çilek, erik çiçeği, gelintacı ve lâle motiflerinin bulunduğu oyalar olduğu tespit edilmiştir. Bir hanım ayda namaz başörtüsünden 2 adet, yazmadan 4 adet, havlu kenarından 4 adet sattığını ve büyük ürünlerin az satıldığını söylemiştir.

Balıkesir ili-Gönen ilçesi iğne oyaları bilimsel çalışmalara da konu olmuştur. “Batı Anadolu İğne Oyaları” konulu Doktora Tezinde 13 adet Gönen iğne oyasına yer verilmiştir (ÖNGE, 1996). 2008 yılında “Balıkesir İli Gönen İlçesi İğne Oyaları ve Halk Eğitimi Merkezinin İğne Oyacılığına Katkısı” konulu Yüksek Lisans (Master) tezi yapılmıştır (Yaren. 2008).

Yörede yapılan bilimsel çalışmalar ve halk eğitim kayıtlarına göre 1970’li yıllara kadar ipek böceği yetiştirildiği ve oyalarda ipek ipliğin kullanıldığı tespit edilmiştir.

Gönen merkezinde yer alan çok güzel ağaçları olan ve dinlendirici bir park ve bu parkta tarihi koza binası ”Kozaklık” adıyla bilinmektedir.

“İpekçilik, Gönen’de çok eskiden beri süregelen bir sanat halindedir. Bu nedenle dutluk dikimi ve yetiştirilmesine büyük önem verilmektedir. Üretilen ipeğin büyük kısmı Bursa’ya gönderilmektedir. 1930’lardan sonra kazada meyve bahçeciliğinin önem kazanması üzerine dutluklar kesilerek yerlerine meyve ağaçları dikilmiştir. 1892 yılında Gönen’de 2.500 kileden

fazla ipek kozası elde edilmektedir ki bu üç tonu aşkın bir miktardır. 1904 yılında Gönen'deki ipek üretimine ait bilgiler şöyledir: Dutluk dönümü: 1.604, bir dönümden alınan yaprak: 1.000 kg, açılan kutu: 2.663, bir kutudan alınan miktar: 46 kg, elde edilen yaş koza: 124.270 kg.” (Küveli, 2000: 243-244).

Merkezi Bursa'da olan Kozabirlik Kooperatifi, 1944 yılında Gönen'de bir kozaklık inşa etmiş. Kozalık üç dönüm bahçe içinde üç katlı, kâgir muhteşem bir binadır. En üst katı oya kooperatifinin idare merkezi, ikinci katı oya ve bindallı müzesi, giriş katı ve bahçesi ise oya satış yeri olarak kullanılabilir (milliyet 2004). Bu öneriye can-ı gönülden katılmamak mümkün mü? 2008'de jüri üyesi olarak davet edildiğimiz “Oya Festivali”ndeki İğne oyası yarışmasında Belediye Kültür Müdürüne bizzat ifade etmiştim (Fotoğraf3).

Fotoğraf 3. Kozalık binası ve koza balyaları ile bekleyenler.

Fotoğraf 4. Oya pazarında Göynüklü kadınlar ve iğne oyası ürünleri.

Fotoğraf 5. Göynüklü kadınların oya pazarında iğne oyaları satış sergisi.

Fotoğraf 6. Oya pazarında iğne oyaları.

3. Gönen Oya Festivali ve İğne Oyası Yarışmaları

Gönen’de bir dönem Halk Eğitim Merkezi ve Gönen Belediyesi işbirliğinde “İğne Oyası Yarışmaları” düzenlenmiştir. 1994 yılında başlayan oya yarışması nadiren ara verilmekle birlikte, 2008 yılına kadar sürdürülmüştür. İğne oyası yarışmaları; 1. Başörtüsü (Yazma ve mevlit başörtüsü), 2. oda takımı (Masa, sehpa örtüsü) ve 3. El çabukluğu olarak üç kategoride yapılmaktayken, 2008’de 3. kategori olarak “Yeni Tasarımlar” konu alınmıştır. Jüri üyeliği yaptığımız bu yarışmadaki yeni tasarımlar ufuk açıcı olmuş, birçok yeni tasarım takı ve giyim aksesuarları oya ile yapılmış ve hala yapılmaktadır. Artık yapılmayan bu yarışmaların sürdürülmesi yöredeki oya kalitesinin korunması, yükseltilmesi ve yörenin iğne oyalarını duyurmak, yurt içi ve dışında tanıtmak açısından oldukça önemlidir.

Fotoğraf 7. Yarışmada dereceye giren mevlit başörtüsü oyları; cilveli ve üçlü kiraz.

Fotoğraf 8. 2008 yılı oya yarışmasında birincilik alan iğne oyası masa örtüsü detayı.

Gönen’de üç boyutlu iğne oylarının günlük başörtüleri olan yazmalarda ve Şifon kenarlarında bebek yüz örtüsü olarak da kullanıldığı ifade edilmiştir. İki boyutlu iğne oylarının ise mevlit ve namaz başörtüsü

(Fotoğraf 7), masa örtüsü (Fotoğraf 8), tepsi örtüsü, sehpa örtüsü(Fotoğraf 9), havlu kenarı oyası üretilmektedir. Meraklısına yatak takımları ara danteli ve kenar oyaları üretilmektedir. 2008 de yöredeki çalışmada çarşıda iğne oyası satılan bir mağazada mısır pamuğundan merserize iplikle üretilen bir yatak oyası inanılmaz emek işi olarak hayranlıkla izlediğimi hatırlıyorum. Mağaza sahibi beyefendi 60 civarında idi ve bizim zamanımızda kızların çeyizinde mutlaka yatak takımı iğne oyası bulurdu diye eklemiştir. Fiskos denilen masa örtüleri yuvarlak, tepsi ve sehpa örtüleri oval, dikdörtgen veya kare formudur. Mevrit başörtülerinin üç kenarı geniş bant halinde oyalarla süslenmektedir. Günümüzde iğne oyası yapımında kolay ulaşılabilen ve ucuz bir malzeme olan sentetik ipliğin önemli oranda kullanıldığı, ayrıca yapay ipek ibrişim, pamuklu merserize dantel ipliği, süsleyici ek malzeme olarak da boncuk kullanılmaktadır (Yaren, 2011:213-219).

Yörede tespit edilen iğne oyası yapımında zürefa, zikir, bacak ve dut ilmekleri çok yaygın uygulanmaktadır. Üç boyutlu oyalarda ana motiflerinde kök, dal, dut, ara motiflerde pombucuk, yahudi, maydanoz ilmeklerinin yanında ara motifler fisil ve köprü ile tamamlanmaktadır.

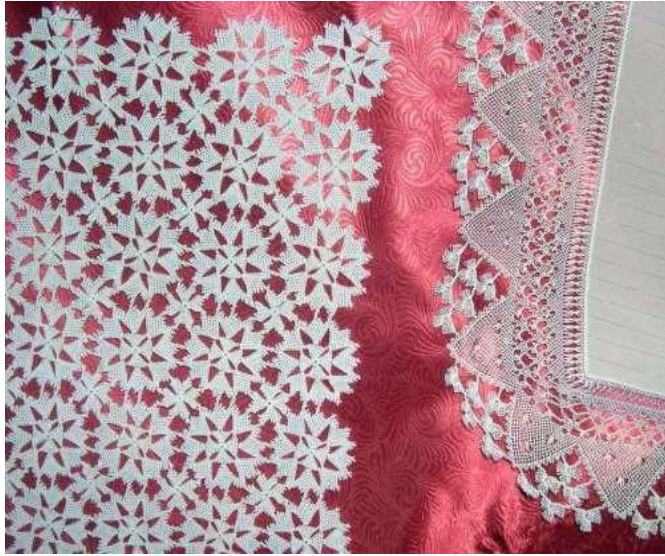
İki boyutlu oyalarda ise dut, çark, göbek, köprü tekniği ile motiflerin damar vb. ek süslemelerinde çoğunlukla iplik geçirme tekniği uygulanmaktadır.

Fotoğraf 9. 2008 yılı oya yarışmasında dereceye giren karanfil örnekli sehpa örtüsü.

Üç boyutlu oya motifleri çoğunluğunda bitkilerden esinlenme olduğundan, motife uygun renklerin verilmesi sonucu iğne oyalarına yeşil ve çiçek renkleri, iki boyutlu oyalarda ise beyaz renk hâkimdir.

Oyalarda bitkisel, hayvansal, nesneli, figürlü, sembolik ve geometrik motifler kullanılmıştır. Gönen Halk Eğitim Merkezinin Yaptığı Araştırmalara Göre kendi yetiştirdikleri koza ipeğinden yapılan yaklaşık 180 yıl öncesine dayanan oya örnekleri şöyledir; Yirik Müdür, Demirhindi, Horoz İbiği, Aslan Ağzı, Zeran Kadeh, Dut, Kiraz, İlik Oya, Şimşir. 80-60 Yıl öncesi, çember(yazma) Oyası örnekleri; Çark Oya, Büyük Oya, Dut Oya, Gelin Tacı, İbrikli Kollu Karanfil, Kabak Çiçeği, Üçlü Kiraz, Menekşe, Kelebek, Gül Göbek, Tepeli Oya, Erik Çiçeği, Beşli Kiraz, Yıldız Oya, Beş Parmak Oya, Payton, Pırpır, Bacak Oya, Sepette Gül, Cilveli Pırpır, Saray Süpürgesi, Paket Taşı, Mecnun Oya, Kırılgaç Oya, Avare, Kasımpatı, Bülbül Tükürüğü olarak tespit edilmiştir. Günümüzde bu örneklerin birçoğu hala üretilmektedir.

Fotoğraf 10. Çift iğneli yıldız örneği ve menekşeli süslü badem oya detayları.

Sonuç olarak; Gönen’de iğne oyacılığı kadın nüfusun geçim kaynağı ve vazgeçilmez uğraşısıdır. Özellikle iki boyutlu iğne oyası örnekleri yöreye has, orijinal ürünlerdir. Ev tekstiline yönelik masa, sehpa örtüleri olağanüstü inceliğe ve büyük boyutlara sahiptir.

Gönende iğne oyacılığının gelişmesi için; artık üretimi yapılmayan koza ipeği üretiminin yeniden yapılması gereklidir. Bu sayede ünlü Gönen ipek oyaları yine koza ipeği ile üretilerek lüks tüketime sunulabilir. Tanıtımına önem verilmesi halinde dünyaya ihraç edilen dekoratif eşyalar haline geleceği düşünülmektedir. Yöredeki “Tarihi Koza Binası/Kozalık” kaplıcaya gelen yerli ve yabancı turistler için etnografya ve yaşayan oya müzesine dönüştürülmeli, oya satış merkezi olmalıdır. Halk Eğitim Merkezi ve Belediye işbirliğinde yapılan iğne oyası yarışmasının sürdürülmesi, konu ile ilgili projeler geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ayrıca bu nadide sanat ürünü, el emeği, göz nuru oyaları üretenlere emeğinin karşılığını verebilmek için iğne oyası kooperatifinin kurulması çok önemlidir.

KAYNAKLAR

- DERLEME SÖZLÜĞÜ, (1977). *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu, Cilt: 9; Aynı eser, (1982) cilt: 12, Ankara.
- KÜPELİ, Özer, (2000). “1882-1922 Yılları Arasında Gönen Kazası”, *Tarih İncelemeleri Dergisi* XV, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay. ISSN 0257-4152, Bornova-İzmir, s: 231-256.<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/58461>
- SARITAŞ, Süheyla, (2016). “Sosyo-Ekonomik Ve Kültürel Açından Gönen Oyaları ve Kadınları,” <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/makaleler/SuheylaSaritasGonenOyalariveKadınları.pdf>
- ORTAÇ, Serpil, (2010). “Çankırı Kızılırmak İlçesi Kuzeykışla ve Güneykışla Köyü Kilim Dokumaları”, *Millî Folklor*, Yıl 22, Sayı 86, <https://www.millifolklor.com/>
- ÖNGE, Ergül, (1996). *Batı Anadolu İğne Oyaları*. Cilt-I, II. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.
- YAREN (Vanlı) Ayla, (2008). *Balıkesir İli Gönen İlçesi İğne Oyaları ve Halk Eğitimi Merkezinin İğne Oyacılığına Katkısı*, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- YAREN Ayla, (2011). *Balıkesir İli Gönen İlçesi İğne Oyaları*, III. Uluslararası Türk El Dokumaları (Tekstil) ve Gelenekli Sanatlar Kongresi/Sanat Etkinlikleri, 30- 31 Mayıs, Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Merkezi, Konya.
- URL-1 MİLLİYET, (2004) [/www.milliyet.com.tr/en/kozaklik-oya-muzesi-olmalı](http://www.milliyet.com.tr/en/kozaklik-oya-muzesi-olmalı)